

Izhaja tedensko.
Poština plačana v gotovini.
Uredništvo: Narodni dom,
Tajništvo Narodno-socijalistične stranke. Telef. št. 77.
Inserati po dogovoru.

NOVA PRAVDA

Posamezna številka stane K 1.50.
Upravništvo: Ljubljana, Gradišče 7, levo. Telefon št. 77.
Naročnina: Mesečno 6 kron.
Glasilo NSS v Jugoslaviji.

Jugoslavija.

USTAVA.

Ljubljana, dne 23. junija 1921.

Ustava se bliža svojemu koncu. Vladni listi nam znajo povedati, da bode ustava sprejeta še pred 28. junijem. Pred kratkim so še pisali, da se bodo vršile po sprejetju ustave velike slavnosti. Pisali so celo, da misli Pašić s svojimi trabanti praznovati sprejetje ustave na Kosovem. Toda po tem navdušenem začetku prihaja po malem maček. Sedaj pravijo, da bodo sicer praznovali, pa ne več na Kosovem, bolj blizu Beograda. V današnjih burnih časih je bolj previdno praznovati dneve, ki so za to primerni, bolj blizu doma. Kajti nič se ne ve. Blizu maminega krila je vedno najboljšje.

Pašić in njegovi pajdaši štejejo dan za dnevom »knofek«, bo ali ne bo. Bog ve. Pred glasovanjem v resnici ni mogoče povedati, bo li ustava sprejeta ali ne bo. Mogoče bo sprejeta, mogoče je namreč, da bodo glasovali za ustavo srbski zemljoradniki. Vladne stranke same imajo premalo glasov. Kajti za ustavo mora glasovati 211 poslancev. Če bodo ostali bosanski Muslimani trdni, to se pravi ako jim bode našel Pašić pravočasno zahtevane milijone, po tem bode imela vlada pri glasovanju gotovih 205 glasov. Manjka jih še vedno 6. Mogoče se bode našla še tu in tam kaka zgubljena ovca, ki bo v zadnjem trenutku za dobro pašo izmeketala svoj »da«, toda gotovo to tudi ni. Pa kakor že rečeno, bodo potegnili voz iz blata najbrže srbski zemljoradniki. In to najbrže radi srbskega interesa. Kajti ustava bo sprejeta samo le s srbskimi glasovi. Od Hrvatov bo glasovalo za ustavo le 10 demokratov, od Slovencev 3 demokrati in 8 samostojnežev. Za ustavo bodo glasovale torej le tiste slovenske in hrvatske stranke, ki bodo pri prihodnjih volitvah popolnoma izginile.

Ta sprejem naše ustave, ako se izvrši, bo čisto gotovo unikum, ki se še nikoli ni prigodil v nobenem modernem parlamentu. Skoraj polovica poslancev je že zapustila konstituantno in se tako dolgo ne misli več vrniti, da bode ustava sprejeta. To je nekaj tako žalostnega in stavljaja naše vladne stranke v najslabšo luč. Ako bi bil Pašić le količkaj tako velik politik, kakor nam vladno časopisje trobi, bi svoja zadnja politična leta ne smel omadeževati tako, kakor jih je. Veličina Pašića je zginila in pred našimi očmi je Pašić navaden politik, ki jih ima Jugoslavija na tucate.

Res je, da je bilo z Radićem težko izhajati, toda s pametno politiko bi se bilo mogoče dalo govoriti z Radićem vsaj toliko, da bi prišel v konstituantno in tam glasoval proti ustavi. Ne, nastopilo se je s silo, o saj mi poznamo to silo, saj so jo nam tudi v naši ožji domovini naši demokrati skušali dati pokusiti, in profit tega nasilja je bil, da je prešla cela Hrvatska pod Radićev prapor. S tem dejstvom so morale računati tudi ostale hrvatske stranke; ako niso hotele izgubiti vseh volilcev. Tako smo videli, da je sledil Radiću prvi »Narodni klub« in navsezadnje tudi »Jugoslovanski klub«. Tako da danes v konstituenti Hrvatov sploh več ni.

Pašiću, radikalom in demokratom to vse seveda nič ne dene. Oni imajo orožnike, oni lahko komandirajo bajonetom in vse se bo pokorilo. Da, mogoče je zadušiti z bajoneti trenuten upor, toda na bajonetih sedeti je nemogoče. Ruski car je

imel 400.000 orožnikov in danes ni ne carja ne orožnikov.

Hitijo z ustavo, pravijo da je državna potreba, da se ustava sprejme. Tri leta so ravno demokrati in radikali sabotirali državo, se pretepali za ministrske stolčke in izvoznice, še danes nimajo urejene niti enega ministrstva, pa pravijo, da so državotvorne stranke. Mi pravimo, da naša država nima hujših sovražnikov, kakor so to radikali in demokrati. To našo trditev bo dokazala bodočnost.

Znano je, da je Srbija trpela vedno na ustavnih bojih. Srbska ustava je bila velikokrat izpremenjena, izpreminjevali so jo pač tako, kakor so to hotele stranke, ki so bile ravno na krmilu. Ne smemo si pa misliti, da so bili ti ustavni boji lahki. Pretresali so deželo močno, in ravno ti boji so vzrok, da Srbija kulturno ni tako napredovala, kakor bi napredovala, ko bi ti ustavni boji ne rušili vedno miru.

In ravno taki bodočnosti gremo nasproti. Stranke, ki so zapustile konstituantno ne bodo priznale ustavo, zastavljale bodo vse sile, da bodo pri prvi priložnosti ustavo spremenile.

Ko smo očitali strankam, da v parlamentu ničesar ne napravijo za pospeševanje gospodarstva, za kulturne in splošne potrebe naroda, smo vedno slišali, da so nam mero-dajne politične stranke odgovarjale, sedaj ni časa za to, sedaj moramo delati ustavo.

Delali so ustavo s silo, druge stranke bodo skušale to ustavo s silo podreti in tako pojde ta boj dalje. Pri tem pa bodo pozabili popolnoma na druge potrebe. Ljudska nezadovoljnost bo rastla, gospodarstvo bo propadalo in državni ugled na zunaj bo padel na ničlo. Vse to se bomo zahvalili našim »državotvornim« radikalom in demokratom.

Nova Obznana.

Uradno se poroča, da je posebna komisija, sestavljena iz delegatov ministrstva za notranje stvari, ministrstva pravde in ministrstva za socialno politiko (kje bi dr. Kukovec ne bil zraven, kadar se gre proti ljudstvu) izdelala in izročila ministru svetlu načrt »o redu in radu«.

Govori se v tej obznani o samih globah in zaporih. Lep napredek je proti prej novi »Obznani« tudi v tem, da bo po novi »Obznani« pri komunistih kaznjivo že samo izizvalno uporabljanje rdeče zastave ter vsako najmanjše delo, ki bi škodovalo ugledu države in njenih organov.

Mi bi si upali čisto ponižno vprašati naše »državotvorne« stranke, kedaj pride tista »Obznana«, ki bode kaznovala one, ki škodujejo ugledu države pred celim svetom. Do danes še ti »državotvorneži« niso napravili ničesar, da bi uredili vsaj eno ministrstvo. Po treh letih obstoja naše države ne funkcionira niti en del državne uprave. Tuje države nočejo z nami nobenega opravka, razun če nas kje ogoljufajo. Ali pri tem ne trpi ugled države? Ven z »Obznano« proti tem škodljivcem na državnem ugledu, potem pa garantiramo, da ne bode treba izdajati nobenih drugih »Obznan«.

Ko so zapustili komunisti in klerikalci konstituantno so rekli, da pojdejo med ljudstvo, da bodo ljudstvu povedali resnico. Mi smo popolnoma prepričani, da bodo to storili. Ta agitacija bo huda in »državotvor-

nežem« neprijetna, toda proti tej agitaciji ne bo napravila »Obznana« ničesar. Nasprotno, podžgala bo agitacijo, da bode rodila tem večje uspehe in posledica bode velik sunek vseh strank na levo. Le tako naprej.

Nova stanovanjska naredba.

»Službene novine« so objavile novo stanovanjsko odredbo, ki bode veljala za vso kraljevino izvemši prejšnjo Srbijo in Crno goro.

To novo odredbo imamo zahvaliti našim demokratom, predvsem pa dr. Kukovcu. S tem, da povemo, kdo je upeljal novo naredbo, je že tudi samo to, kako bi škodovali ljudstvu skrajno škodljivo. Človeku se zdi, da tuhtajo naši demokrati noč in dan samo to, kako bi škodovali ljudstvu in kako bi napravili splošno nezadovoljnost. Reči se more, da se jim je tudi tokrat pošteno posrečilo. In sedaj, ko bode ljudstvo proti novim nadvse krivičnim odreditvam, bodo pa vpili, da je vse polno državi nevarnih elementov.

Že pred mesecem so hoteli upeljati novo stanovanjsko naredbo, toda sklanjali so jo tako neumno, da jo je bilo nemogoče praktično izpeljati. Ta blamaža dr. Kukovcu ni zadostovala, on je tuhtal dalje, kako bi napravil, da bi nazadnje le odrl

delavno ljudstvo. Kakor se vidi, se mu je sedaj vendarle posrečilo iznajti način, da bodo verižniki in bankirji prišli na svoj račun.

Po novi stanovanjski naredbi bo imel gospodar vse pravice, najemnik pa nobenih. Kot najmanjša stanarina velja stanarina, ki znaša v dinarjih toliko kot je znašala v kronah julija 1914. Vse doklade bo moral plačati najemnik. Hišni gospodar pa bode lahko računal tudi več. In prepričani smo, da ne bode niti enega hišnega gospodarja, ki bi računal samo štirikratno stanarino. Oni pojdejo s stanarino veliko više. Z eno besedo obetajo se nam lepi časi. Dan za dnevom nam poročajo časopisi, da padajo cene v vseh državah, edino v Jugoslaviji smo tako srečni, da rastejo cene od dne do dne.

Hajduštvo v južni Srbiji.

Prebivalstvo v južni Srbiji postaja jako nezadovoljno, ker se vlada popolnoma nič ne zmeni za javno varnost. Na Kosovem polju in v Sandžaku ni nobene varnosti za življenje in imetje. Ko se zmračí je nevarno hoditi po mestnih ulicah. Na bulgarski in albanski meji pa je nevarnost še večja, ker tam ropajo in ubijajo razne komitaške čete.

Svetovni pregled.

ANGLIJA.

Sedem milijonov ljudi v mezdinem boju.

Enajst mesecev stojijo angleški premogari že v mezdinem boju. Na vse mogoče načine se je poskušalo, da bi ta stavka prenehala, kljub temu traja stavka dalje. Naši čitatelji se bodo še spomnili na vzroke stavke, ki smo jih navedli pred nekaj časom. Glavni vzrok je, ker so hoteli angleški posestniki premogokopov znižati premogarijem mezde.

Pretečeni teden so napravili podjetniki in vlada nove ponudbe. Vlada je sklenila prispevati 10 milijonov funtov, t. j. 5 milijard 400 milijonov naših kron, da tako odpomore nevarnosti naenkratnega prevelikega znižanja mezd. Na podlagi tega sklepa vlade so bili podjetniki voljni znižati mezdo za šitho le za dva šilinga. Ko pa bode prispevek, ki ga je dala vlada, porabljen, pa bodo mezde na novo znižane. Končne mezde bi se določile po premogokopih. Najnižja mezda bi bila za petino večja kakor začetkom vojne, obenem pa bi se pogodilo, da se morajo pri večjih dobičkih mezde zvišati.

Premogariji so se morali potom splošnega glasovanja odločiti, sprejmejo li te pogoje ali ne. Po pravilih zveze strokovnih organizacij premogarijev se more stavka nadaljevati le tedaj, ako sta za nadaljevanje stavke dve tretjini vseh organiziranih premogarijev. In pri glasovanju se je izrekla dvetretjinska večina za nadaljevanje stavke in proti ponudbam, ki so jih stavili posestniki premogokopov. In 1.100.000 premogarijev bode stavkalo dalje.

Pred sličnimi odločitvami stojijo tudi druge strokovne organizacije v Angliji. V industriji bombaža je izprtih pol milijona delavcev, ker nočejo sprejeti 25 odstotnega znižanja mezd. V volneni industriji bije enak boj 250.000 delavcev. Podjetniki strojne industrije so poslali poldrugemu milijonu delavcev ultimatum, da sprejmejo novi mezdni tarif z znatno znižanimi mezdami. Podjetniki grozijo, da bodo, ako delavci novega tarifa ne sprejmejo, vse de-

lavce izprli. Tudi poldrugemu milijonu poljedelskih delavcev pretijo z znatno znižanimi mezdami. Obenem grozi vlada, da bode znižala prispevke brezposelnim, katerih je 2 milijona. Tako stoji ničmanj kakor 7 milijonov angleških delavcev v hudem boju za svoje pravice.

AMERIKA.

Nevarnost nakupičenega zlata.

Predsednik ameriških držav Harding je imel pred nekaj dnevi govor iz katerega se jasno vidi, da razumeva narodno gospodarstvo. Ponos ameriškega narodnega gospodarstva je bil dosedaj velik dotok zlata. Amerika je dobila meseca aprila 1.1. 92 milijonov dolarjev v zlatu iz drugih držav, osebno iz Evrope. V mesecu marcu je bil dotok še večji in je dosegel višino 100 milijonov dolarjev. Ta dotok zlata je dokaz bogastva Amerike in obenem vzrok, da je ameriška valuta toliko vredna. Amerika ima dobro žetev in bo imela letos veliko žita preveč, tako da bode mogla izvoziti približno 3.400.000 meterskih ton poljskih pridelkov.

Kljub temu pa ameriška trgovina močno pada. V mesecu aprilu je znašal izvoz 340 milijonov dolarjev proti 385 milijonov dolarjev v mesecu marcu in 684 milijonov dolarjev v mesecu aprilu lanskega leta. Izvoz je torej padel za polovico, pa tudi uvoz se je zmanjšal. Uvoz v aprilu 1. l. je znašal le 255 milijonov dolarjev proti 495 milijonov dolarjev v aprilu lanskega leta.

Predsednik Harding je opozoril na nevarnost, ki preti, radi kupičenja zlata. Nevarnost je v tem, da postaja Amerika nezmožna, konkurirati s tujim blagom; ne le, da ne more več izvažati lastnega blaga, preplavlja ameriški trg evropsko blago. Velika prednost Amerika je obenem uničenje celega sveta. Kajti v svojih gospodarskih temeljih razdrapani in izkrvavljena Evropa ni vstanu, postati odjemalec ameriškega blaga. Že sedaj je padel ameriški izvoz za polovico, ker ga visoka ameriška valuta enostavno onemogoča. Ako pa bodo ostale razmere take, bode izvoz še bolj

padel. Radi tega mora imeti Amerika veliki interes na tem, da postane Evropa zopet zmožna kupovati. Zlato, ki se zbira iz celega sveta v Ameriki, ustvarja tam ravno iste razmere, kakor preveč natisnjeni denar v evropskih državah. Preveč zlatega denarja ima tudi to lastnost, da dviga cene in škoduje kupni moči Amerikancev. Radi tega svetuje Harding, da naj se dotok zlata zajezi ter pusti zlato v Evropi, kjer bode narodnemu gospodarstvu evropskih držav izvrstno služilo.

Razmere v Ameriki so sedaj slične onim, ki so vladale med vojno na Svedskem. Na Svedskem so morali med vojno prepovedati uvoz zlata, ker bi bila drugače državna banka morala izdati neizmerne količine kroženih papirnatih sredstev in tako oškodovati valuto. Enak položaj je nastopil sedaj v Ameriki in Harding svetuje, da se dotok zlata pravočasno zajezi, da se tako prepreči nesrečna inilacija.

OGRSKA.

Kako misli Ogrska držati mirovno pogodbo.

Sedaj je francoski parlament potrdil mirovno pogodbo z Ogrsko, s tem postane mirovna pogodba pravomočna in Ogrska se mora ukloniti vsem zahtevam, ki jih vsebuje mirovna pogodba. Ker pa mirovna pogodba določa, da Ogrska ne sme imeti vojaštva, oziroma sme imeti le predpisano malenkostno število vojakov, si hoče Ogrska na drug način pomagati. Madjare poznamo še iz stare Avstrije, bili so vedno lumpi, in lumpi so ostali. Madjari še vedno trdno upajo, da bode prišel kmalu čas, da bodo dobili vse nazaj kar so v tej vojski izgubili. Zato pa hočejo biti za vsak slučaj pripravljeni, da bi v danem trenutku zabojali po vojski izgubljeni del države. Ker pa, kakor smo že povedali vojakov ne smejo imeti, so si zmislili obiti mirovno pogodbo in se tako tajno pripravljati na vojsko.

Dunajska »Arbeiter-Zeitung« prinaša dva tajna ukaza ogrske vlade, ki jasno kažeta, kako si Madjari mislijo napraviti in vzdrževati številno vojaštvo.

V vseh krajih ogrske države naj se ustanovijo statistični uradi, ki imajo seveda samo ime statistični uradi, v resnici pa so to, kakor kaže tajni ukaz ogrske vlade, vojaški uradi. Ukaz pravi med drugim: Vsi

statističnim uradom dodeljeni častniki in vojaški morajo od sedaj naprej izvrševati vojaško službo v civilnih oblekah. Civilne obleke se bodo delile potem pristojnih vojaških komand.

Iz vsega sledi, da bo ostal na Ogrskem ves vojaški aparat naborov in mobilizacije, samo da se bode vse skupaj imenovalo ne vojaški urad, temveč statistični urad. Treba bo dobro paziti, kaj delajo naši madjarski sosede.

NEMČIJA.

Odprava potnih listov med Nemčijo in Avstrijo.

Antanta je prepovedala združenje Nemčije z Avstrijo. Toda Nemci žvižgajo na njene ukaze. Sicer ne pojde združenje na enkrat kakor so hoteli. Delajo sedaj pa na tihem na združenje. Povedali smo že, da plebisciti posameznih dežel niso nič drugega kakor dobro premišljena igra, doseči združenje kljub vsem antantnim ukazom.

Sedaj so stopili en korak naprej in sicer so takrat napravili korak Nemci. V glavnem odboru nemškega državnega zbora je bil stavljen predlog, da naj se odpravijo med Avstrijo in Nemčijo pristojbine za potne liste oz. potni listi sami. S tem bodo napravili, da bodo meje med Nemčijo in Avstrijo pravzaprav padle.

Kakor se vidi delajo Nemci počasi, previdno, pa vztrajno.

ITALIJA.

Izgube socialistov v boju proti fašistom.

Italijanska soc. dem. stranka objavlja statistiko izgub, ki jih je imela do sedaj v boju proti fašistom. Od 1. januarja do 31. marca l. l. sta bila v boju proti fašistom ubita 302 socialistov, a ranjenih je bilo 1144 socialistov. Razum tega je ubila policija pri vpostavljanju reda 44 socialistov, a ranila je 258 socialistov. Delavskih domov je bilo sežganih, uničenih in oropanih 120, a drugih delavskih zgradb pa 243. Končno je bilo radi spopadov s fašisti zaprtih 244 socialnih demokratov.

Škoda, da nimamo nobene statistike o umorih Slovencev in o po fašistih uničene slovenske imovine. Bile bi to najbrž strašne številke. Da, da, dvatisočletna italijanska kultura.

razdeliti vse vplivne vloge, da se zasede vsako količjak merodajno mesto s svojimi najzanesljivejšimi pristaši, se ni ustrašil nobenega, še tako podlega sredstva, da doseže svoj namen ter zamaši pod krinko, da ubija črnožoltega klerikalnega zmaja, vsem drugače mislečim — še celo kulturnim delavcem — usta, da zavlada z obznanami in policijo absolutneje, ko emir v Afganistanu. Toda, glej! Ljubljanci so mu nepričakovano pokazali — rogove, odprli obenem bratom Srbom oči, da vidijo v srce Slovenije v malo drugačni luči, kakor so ga gledali do sedaj skozi demokratsko barvana očala.

Ves program nekdanje liberalne, zdaj demokratske stranke je negativen: zatiranje in pobijanje vsega, kar ne trobi v njihov rog. S tem pa so odbili bankokratski mogotci skoro ves narod od sebe ter izgubili večji del treznejše in poštenejše inteligence. Volitve so že drugič pokazale, da nima nobena stranka absolutne večine, da torej nobena ne more in ne sme nastopati v imenu vsega slovenskega plemena kot absolutna gospodarica položaja. Iz tega razloga je treba, če nočemo, da zastane vse delo v domovini, zbrati vse delazmožne in delavoljne ljudi ne glede na strankarsko pripadnost skupaj, da popravimo porušeno, dogradimo započeto in utelesimo nove načrte. To pa je mogoče le potom kompromisa. Ne s tem, da omalovажujemo in zaničujemo vse, kar pride od nasprotne strani, temveč, da preiščemo in pretehtamo vzroke, ki govorijo za in proti, ne s trmoglavostjo, obrekovanjem in zavijanjem resnice, temveč s popuščanjem, poštenostjo in odkritostjo, ne z despotizmom in obznanami, temveč s kompromisi, ne drug nad drugim, temveč drug ob drugem, ne drug proti drugemu, temveč drug z drugim si moramo lajšati življenje, pomoči splošnosti do večjega blagostanja ter zadovoljiti večino. Zato pa je treba *dobre volje vseh prizadetih strank*. Kakor je razvidno iz izida županske volitve v Ljubljani, uživa NSS *zaupanje* vseh ostalih strank razven radi užaljenega samoljublja ob strani stoječih demokratov. Pa tudi ti se bodo morali hočeš nočeš, prilagoditi načelu: »živi, a pusti tudi druge živeti«, če nočejo izgubiti zadnjo mrvico ugleda in uvaževanja.

Volitev župana v Kočevju.

V Kočevju je bil izvoljen županov tov. Repovš pristaš NSS. Tudi vsi občinski svetovalci so pristaši NSS. Našim marljivim in neumornim delavcem v Kočevju naše iskrene čestitke.

Ptuj. Po ptujski okolici sedaj v polletnem času kar mrgoli Nemcev in nemčurjev, ki prihajajo iz lačne Avstrije. Da med ljudstvom protidržavno agitirajo, se samo ob sebi razume. — Pozivljamo merodajne faktorje, da so pri podeljevanju potnih listov bolj previdni, da se prej dobro informirajo o dotični osebi in namenu potovanja iste. — Zlasti še

posebej opozarjamo »Tourist office« v Ljubljani, da ne daje potnih listov osebam iz Avstrije, ki navedejo kot letovišča čisto navadne vasi ptujskega okraja. Ker ne morejo dobiti poštenim potom potnega lista, se poslužujejo tega urada. Videli smo potni list izdan za letovišče »Oslušovci« pri Ormožu! Kaj ni pri tem uradu nobenega imenika letovišč v Jugoslaviji, da se pustijo tako »farbati«?

Ptuj. V ptujskem okraju, zlasti pri Hlalah, dela na vinskih trtah srnjak, ki se je priklatil iz sosednje Hrvške, veliko škodo. Pod vodstvom okrajnega gozdarja, je šla večja družba lovcev — JDesarji — na lov na to zverino. Ali čudo se je zgodilo. Mesto srnjaka, so prinesli seboj »skrokane mačka«.

Ptuj. Globoko se je oddahnil g. vodja okr. glavarstva dr. Pirkmaier, ko je odšel po končani reviziji gosp. dvorni svetnik Kremenšek. Revizija je gotovo izpadla v redu, saj je uradništvo pred priložnost revizorja »čistilo« glavarstvo do 3. ure zjutraj. Radovedni smo, če je gosp. dvorni svetnik pregledal in našel v redu račune in knjigovodstvo gospodarskega urada — najbolj kočljivo vprašanje okr. glavarstva Ptuj.

Pekel pri Poljčanah. Tukaj je oklal z nožem »invalid« in trafikant Metelko žel. delavca Kodela. Zadnje besedo bo imelo sodišče. Metelko je dika tuk. socialno-demokratsko - nemškutarske družbe. Upajmo, da se ga po tem dogodku znebimo! Ali se mora res vsa sodrga stekati v Peklu?

Pekel pri Poljčanah. Ko je glavarstvo potrdilo naše nemškutarske dične občinske očete, so ta dogodek zalili, kakor se spodobi. En občinski mož je obležal na cesti prevzet od alkohola, k sreči ga ni nikdo povozil! Ali je to šlo že na občinske stroške ali je plačal kak Baumann pijačo?

Pekel pri Poljčanah. Naš črnožolto-rudeči soc. dem. občinski svet si je naročil ob prevzemanju občine od gerenta. Vodenika za intervencijo okrajnega komisarja. Ker to ni običajno, jih je g. komisar vprašal, zakaj so ga klicali, nakar so možakarji v zadregi zarudevali in niso znali dati odgovora. Ker imajo gg. okrog okrajnega glavarstva gotovo hvaležnejšega posla, kakor poučevati neuke župane in občinske svetovalce, bi svetovali, da občinski predstojnik g. Sterk naroči babico, ki bo lahko vsak čas pri vseh težavah njemu in njegovim trem svetovalcem na razpolago. G. Sterk, kdo bo pa plačal g. komisarja? Gotovo le tisti, ki ga je naročil.

Mirna peč. V 23. števil. »Domoljuba« me nepoznan dopisnik obdolžuje nepoštenih dejanj za časa volilnega boja. Pravi, da sem delal silo železniškim delavcem in jih hotel s svojo oblastnostjo pripraviti ob službo. To je laž! Resnica pa je, da sem lansko leto, ko sta bila dva železniška delavca odpuščena, pre-

Slovenija.

Po županski volitvi v Ljubljani.

Maribor, dne 22. junija 1921. Veliko razburjenje vlada v rodu Izrael radi izida županske volitve v Ljubljani. »Narod« in »Jutro«, »Nova Doba« in »Tabor« so vsi iz sebe, posebno pa mlati »Pondeljek«, kakor besen, po narodnih socialistih, »Jugoslaviji« in županu Pesku, blati in sumnič, obrekuje in zmerja huje, kakor da bi bili »fašisti« zasedli Ljubljano. Ni vredno pečati se s tako perverzno pisavo od bank in drugih demokratskih mogotcev plačanih

»tintenkuljev«, kakor se blagovolijo sami sebe nazivati, naj se obsojajo sami in odvrčajo s svojo pisavo še tisto peščico poštenjakov od sebe, ki so do sedaj še vzdržali v tej atmosferi. Naj pišejo, kar hočejo! Naj izpraznijo vse greznice ljubljanskega barja in izlijejo vso gnojnico krog sebe in svoje stranke! Čimbolj se bodo valjali v blatu, tem bolj se jih bodo izogibali — ljudje!

S pomočjo srbskih separatistov-radikalcev na površje uspeli pseudo-demokratizem si je znal izborni po-

Po svetu.

Senzacionalna ločitev zakona. Večkrat so žene tudi vojaki. Zdi se, da je imela žena angleškega brigadnega generala več talenta zapovedovati vojaški četi, kakor njen ljubljani možiček. Za časa vojne je bila zapovedujoči oficir ženskega avtomobilskega kora angleške armade. Od leta 1895 ni več živela z možem skupaj, kljub temu pa se je njej posrečilo, da je po vojni dobila moža zopet na njeno stran. Toda mož ni dolgo zdržal na strani bojevitke ženske. Po kratkem času srečnega zakonskega življenja jo je mož tako zavozil, da mu je mogla ona pred sodnijo dokazati, da jo je varal. Sedaj sta se ločila, seveda na veselje generala, ki ni mogel več vzdržati strogo voj. disciplino svoje žene.

Kje so nemiški topovi, ki streljajo nad 100 km daleč? Našim čitateljem

bode še gotovo v dobrem spominu, da so uporabljali Nemci med vojno topove, ki so streljali nad 100 km daleč. Kdo se ne spomni velikega petka leta 1918. Ta dan so začeli obstreljevati Nemci prvič Pariz iz daljave in sicer s pomočjo novih topov. Ko je bila Nemčija poražena, je morala oddati antanti mnogo orožja. Toda teh topov ni bilo vmes. Francozi pa teh topov niso pozabili ter so zahtevali, da Nemčija te topove izroči. Nemčija pa je odgovorila, da teh topov nima več, ker jih je uničila. Dokazov, da je topove res uničila, pa ne more doprinesiti. Sedaj je Francija poverila generala Nollet-a, da preišče, kaj je s temi topovi.

Samomor mačke? Iz Rima poročajo »A. Z.«: V zadnjih dnevih meseca maja je opazoval mlad mož, za kojega verodostojnost dopisnik jamči, sledeči slučaj: Kratko časa pred polnočjo je

videl v neki široki ulici v Rimu, ki je v tem času prav mirna, pa dobro razsvetljena, veliko belo mačko, ki je sedela na trtu električne cestne železnice. Bila je izvanredno lepa in velika žival, on se je sklonil, da bi jo pobožal. Toda mačka se ni hotela dati božati ter je odšla nekaj metrov od tira, nakar pa se je takoj zopet vrnila na tir. To zadržanje mačke je mladega moža osupnilo, da je ostal, se zopet vrnil in skušal mačko odpoditi. V resnici je odgnal mačko, toda mačka se je hitro vrnila zopet na tir, kjer je obsedela, ne da bi se ganila. Privozil je avtomobil. Voznik je videl žival in dajal signale. Toda mačka se ni ganila. S hitrim okretom se je vozniku posrečilo, da se je ognil mačke in je ni povozil. Takoj za tem je privozil voz električne železnice. Voznik je opazil mačko in dva metra pred njo ustavil voz. Mačka se ni ganila. Z močnim zvonjenjem se je začel

voz zopet pomikati: težka kolesa so šla čez mačko in jo popolnoma zmečkala, ne da bi se mačka le malo zadrla... Polzvedbe za živaljo so le odkrile, da je bila zadnje tri ali štiri dneve žalostna ter da se je ogibala ljudi. Dejstvo, ki ga prinašamo, dá sumiti, da je iskala mačka smrt ter da je vedela, da jo bode pod težkimi kolesi električnega voza našla. V slučaju, da to »razlaganje« upoštevamo, potem stojimo še le pred uganko, ki si jo ne moremo razložiti, zakaj in kako; stojimo pred nam nepoznanim svetom živalske duše, ki bode komaj kak drugega kakor svet vsestranske muke..... Pri tej priliki nam prihaja na misel naša narodna pesem o zaljubljenem mačku, v kateri je na koncu rečeno, da se je »naš maček« iz nesrečne ljubezni obesil. Bog zna, ako ni nastala ta narodna pesem tako, da je dotični, ki je zložil pesmico v resnici opazoval tak slučaj,

prosil njih načelnika v Novem mestu, da jih je zopet sprejel v službo. Ta dva delavca nista še do danes organizirana v ZJŽ, niti pristaša NSS. Nad delavci nimam nobene oblasti. V volilni borbi, bodisi lansko leto ali letos nisem nobenemu žugal, da mu bom škodoval, ker nobenemu škodovati ne morem, ako bi mu tudi hotel. Ako pa delam na to, da se vendar enkrat v človeškem življenju združijo vsi zaničevani, zasramovani, siromašni ljudje in vsi tisti, ki hočejo tem siromakom pomagati v eno stranko, sem prepričan, da je to delo bolj Bogu dopadljivo, kakor če domači fantje kakšnemu duhovniku o polnoči hlače krtačijo. NSS ni jemala glasov pri klerikalcih, to pa zato, ker smo bili mnenja, da ne bo vendar noben volilec tako zabunkan, da bo šel volit s tistimi ljudmi, ki so lansko leto pisali v »Slovenca«, da so Mirnopečani sami divjaki in suroveži. Resnica je, da nisem slišal od tega ljudstva še nobene žal besede in želel bi le, da bi bili vsaj tako pošteni tudi drugod. Brezmadežnega »Vinoljuba«, kateri zmerja občane z brezverci bi vprašal, ali niso naši fantje in moške, ko so pet let po vseh bojiščih lačni in žejni, trudni in bolani, razmesarjeni in goljufani, bolj zaslužili nebesa, kakor vsi kaplani, menihi in frančiškani. Gospod dopisnik naj v prihodnje piše v »Domoljubu« takole: Vsi tisti Orli, ki so lansko polletje na postaji breskve kradli, bodo v gorki peči na onem svetu »Domoljuba« brali. V kolikor sem govoril z volilci, ni hotel nobeden hvaliti klerikalne stranke, to pa zato, ker postaja živa resnica, da je ta stranka, ko je vladala, napravila mnogo gorja. Sedaj pa pride glavna stvar: Kdo naj bi bil tisti hudobni obrekovalec, ki me v »Domoljubu« napada? Naši kmetje nimajo časa študirati take oslarije. Prepričan sem, da ga vsi poznamo, kajti lenuh, ki ne seje in ne orje, vendar pa najboljše živi, ima največ časa pisati take budalosti. Franjo Pečenko.

Prevalje na Koroškem. Tudi pri nas vlada veliko zanimanje za narodno-socialistične organizacije in je dosedaj pristopilo že prav lepo število delavstva in uradništva. Gotovim gospodom od nam nasprotnih strank pa to gibanje ni po volji in hočejo na vsak način škodovati tistim tovarišem, ki so organizirani v naši organizaciji. Skušajo jih s terorizmom in nasiljem odstraniti iz dela in se poslužujejo vseh mogočih in nemogočih sredstev, da jih kratkomalo spravijo ob kruh. Mi te gospode prav resno opominjamo in svarimo, da naj bodo previdni in opretni, ker sicer se lahko zgodi, da se bič obrne v nasprotno smer. Naše tovariše pa zagotavljamo, da jih bomo čuvali v vsakem slučaju in da pod nobenim pogojem ne bomo dopustili, da bi jim nasprotniki mogli škodovati pri njih delu za pravično narodno in socialistično stvar.

KONSS v Kočevju izjavlja, da je g. Franc Levstik, elektrotehnik na rudniku v Kočevju št. 164, dober Slovenec in da je bil le pomotoma izreklamiran iz volilnega imenika.

Tedenske novice.

Droblj po 25 par. Ker je v Zagrebu izdelana zadostna količina novčanic po 25 par, ki se lahko izdajo v promet, je finančni minister naročil državnim blagajnam, da morajo sprejemati te novčane pri plačevanju do 25 dinarjev. Te novčane veljajo od sedaj na ozemlju naše države kot obvezno in zakonito priznano plačilno sredstvo.

Klobuki bodo cenejši. Kakor poročajo iz Trsta, se dnevno opaža padanje cen v raznih industrijah. Posebno se opaža te dni padanje v ceni klobukov. Doslej se boljši klobuk ni mogel dobiti izpod 100 lir, sedaj se jih dobi že po 65 do 80 lir.

Vinogradniški kongres se bo vršil v početku prihodnjega meseca v Negotinu. Sestali se bodo zastopniki vseh vinogradniških združenj, šol itd.,

kakor tudi privatni vinorejci iz vse naše kraljevine. Kongres bo trajal nekaj dni in bodo udeleženci posejili tudi okoliške vinograde. Preizkušala se bodo tudi vina iz vseh krajev naše domovine.

Strašna povodenj v Bosni. Dne 16. junija je v velikem delu Bosne nastala povodenj, kakoršne tamkajšnje ljudstvo ne pomni. Sarajevska železniška direkcija je ustavila ves promet na progi Sarajevo - Bosanski Brod. Mnogo živine je voda odnesla. Škoda znaša milijone. Seljaki streljajo in kličejo na pomoč. V selu Jokovcu so ljudje splezali na drevesa, da se rešijo nevarnosti. Vojaštvo je odšlo v ogrožene kraje na pomoč.

Nesreča. Strojevodja juž. železnice Marko Zagorec iz Ljubljane je v Zagrebu ponesrečil na ta način, da je v stroju eksplodirala patrona ter mu odtrgala tri prste desne roke. Tudi na obrazu je hudo ranjen.

Ponesrečen rudar. V Ljubljansko bolnico so prepeljali iz premogokopa v St. Janžu rudarja J. Hribarja, na katerega je padlo težko obloženo dvigalo, pri čemur je dobil nevarne telesne poškodbe na glavi in po hrbtu.

Državni mejniki ob jugoslovansko-avstrijski meji so postavljeni ter imajo napis »S. H. S. 19. sept. 1920 St. Germain«.

Socijalno in gospodarsko gibanje.

ZBOR DELEGATOV NSZ. V nedeljo, dne 3. julija t. l. se vrši v Ljubljani glavno letno zborovanje delegatov NARODNO-SOCIJALNE ZVEZE ob pol 10. uri dopoldne v posvetovalnici mestnega magistrata ljubljanskega.

Dnevni red: 1. Naznanila predsedstva, 2. poročilo funkcionarjev (tajnika, strokovnega tajnika in blagajnika), 3. poročilo nadzorstva, 4. volitev a) vodstva, b) upravnega odbora, c) nadzorstvenega sveta; 5. določitev prihodnjega zbora delegatov, 6. slučajnosti.

Podružnice in skupine opozarjamo, da svoje eventualne predloge pravočasno pismeno javijo vodstvu NSZ ali pooblastijo delegate, da jih predložijo zboru delegatov. Potne stroške delegatov nosi centrala. Po poslovniku NSZ pošlje vsaka podružnica NSZ na vsakih začasnih 50 članov po enega delegata. Pozivljamo vse podružnice, da nemudoma skličejo seje, določijo delegate in sklepajo o eventualnih predlogih.

Naše strokovno gibanje. Slovensko delavstvo nikakor ni zadovoljno z obstoječimi strokovnimi organizacijami in je še danes nad polovico našega delavstva neorganiziranega. Vsled nezaupanja do nekaterih organizacij pa delavstvo ne sme ostati neorganizirano, ker le potom strokovne organizacije si more izboljšati svoj bedni položaj. Delavstvo samo že tudi prihaja do tega zaključka in posebno v zadnjem času v prav velikem številu pristopa k Narodno-socialni Zvezi, ker je prišlo do prepričanja, da je edino NSZ prava zastopnica delavstva. Oživljenih je več starih organizacij in prav pridno se ustanavljajo tudi nove podružnice in skupine NSZ. — NSZ hoče združiti jugoslovansko delavstvo v strokovne organizacije in te v zvezo z enotnim vodstvom, kjer bomo sami odločevali o naših potrebah in zahtevah. Voditi hočemo najodločnejši boj proti vsakemu poizkusu kapitalizma, da bi socialno izkoriščal in ubijal našega človeka. Delovati hočemo na izboljšanje delovnih in gospodarskih razmer, da ne bomo imeli samo svobodne Jugoslavije, ampak tudi svobodne in enakopravne državljane. Zagotoviti hočemo našemu delavcu, da bo dobil na svoji rodni zemlji dovolj kruha in da mu ne bo treba hlapčevati in umirati v tužini. Delavstvu hočemo pripomoči do najpopolnejše in umstvene izobrazbe. Tako vzgojeno delavstvo se bo tudi v političnih bojih znalo udeleževati in jasno ločiti med dobrim in slabim. NSZ ima denarni sklad, ki bo stal ob strani v mezdni in drugih socialnih bojih delavstva. Sklad je na razpolago tudi

onim članom NSZ, ki bodo v potrebi, v brezposelnosti in v bolezni. Vsakega člana NSZ hočemo varovati v sporih, ki bi nastali iz delovnega razmerja z delodajalci. Član NSZ je lahko vsak delavec in uslužbenec obeh spolov. Pristopajo lahko posamezniki ali tudi cele skupine in društva. NSZ ima svoje strokovno tajništvo v Narodnem domu, I. nadstr. desno in so uradne ure vsak delavnik od 9. do 12. ure dopoldne in od 4. do 7. ure popoldne in ob nedeljah in praznikih od 10. do 11. dopoldne. Tovariši, delavci, vabimo Vas, da pristopite k NSZ, uvrstite se v vrste prebujenega in svobodnega jugoslovanskega delavstva. Zavrzite malodušnost in omahovanje. Odločnost in vera v lastno moč bodi zvezda vodnica v boljšo bodočnost jugoslovanskega proletarijata.

Shod NSS v Hrastniku se je vršil v nedeljo 19. t. m. ob prav obilni udeležbi. Zborovanje je vodil tov. Bevc. Poročevalec tov. R. Juvan iz Ljubljane je v daljšem govoru stvarno razpravljal o političnem položaju v konstituenti in o programu NSS. Na shodu ni bilo protigovornikov, pač pa so vsi navzoči odobravalji izvajanjem našega govornika. Naša organizacija v Hrastniku prav lepo napreduje in že tudi najhujši nasprotniki priznavajo, da je NSS res prava zastopnica slovenskega delavnega ljudstva. Po shodu se je vpisalo več novih članov v naši organizaciji. Vse naše somišljenke v Hrastniku opozarjamo, da se včlanijo v naši organizaciji in naj se ne ustrašijo terorizma, ki jim prihaja od katerekoli strani.

Shod NSZ v Ribnici. V nedeljo se je vršil v Ribnici shod NSZ, na katerem sta v imenu osrednjega vodstva poročala tov. Kozinc in tov. Treiber. Pri tej priliki sta intervenirala pri lastnikih opekarn, da se odpusti večje število privandranih Italijanov in da se na njih mesta sprejme zopet domače delavstvo. Intervencija je imela popoln uspeh. Naša strokovna organizacija v Ribnici je zopet oživela, dokaz, da je delavstvo vendar zopet prišlo do spoznanja, kje je njih mesto.

Hoče pri Mariboru. V Hočah pri Mariboru je tvrdka Rütgers, ki ima veliko podjetje za impregniranje železniških pragov. Delavstvo v tej tovarni je dobivalo za svoje težko delo prav sramotno nizke plače. NSZ se je takoj zavzela za te uboge trpine in jim je že pripomogla do izdatnega zboljšanja plač. Vendar pa podjetje vsem našim zahtevam še ni ugodilo in je vsled tega NSZ dala ravnateljstvu še odloga do 1. julija, da se izjavi ali ugodi našim upravičenim zahtevam ali ne. Ako podjetje ne ugodi, potem bo vodstvo NSZ primorano poslužiti se skrajnih sredstev in bo na ta način prisililo kapitalistično dunajsko firmo, da se ukloni našim zahtevam. Delavstvo je solidarno in bo vsled tega tudi zmogalo.

Govor o kralju.

Govor poslanca Brandnerja v konstituenti 4. t. m.

Obračun z ministrom soc. politike dr. Kukovcem in finančnim ministrom dr. Kumanudjem.

Gospodje poslanci! Jaz in moji somišljeniki smo bili v Avstriji največji protivniki vladarjev ne samo zaradi tega, ker so bili absolutisti, ampak tudi zaradi tega, ker niso bili našega jezika in naše krvi. Temu primerno smo nastopali tudi v vojni in smo svoje delo vsmerili proti avstroogrski monarhiji, ki je končno hvala Bogu propadla.

Drugačen je pa nastal položaj 1. 1918, ko smo po dolgih stoletjih Slovenci dobili svojega vladarja, vladarja našega jezika in naše krvi. Doba, ko smo bili samostojni, doba kralja Sama in doba ustoličenja korotanskih vojvod pod kranskim gradom na Gosposvetskem polju, na tistem Gosposvetskem polju, ki sedaj ječi pod nemškimi robstvom in čaka osvobodjenja, ta doba je daleč za nami. Zategadelj se mi tembolj veselimo, da smo dobili vladarja našega jezika in naše krvi.

Gospodje, ko govorimo o petem oddelku ustave, o kralju, pa tudi ne moremo prezreti absolutistične dobe, dobe despotov, ki ni daleč za nami, tiste dobe, ko je bil kralj vse in ko se je vsakdo, ki se je pregrešil proti kralju, pregrešil proti državi. Tista doba ni daleč za nami. Caristična Rusija nam dokazuje to najjasnejše.

Doba absolutističnih vladarjev je bila, ki je iz vsakega protivnika vladarjevega napravila antirzaven element. Meni se zdi, da je v naši državi isto metodo prevzel ne kralj, temveč naša strankarska vlada, ki postopa proti vsakemu človeku v državi kot antirzavenu elementu, pa bodisi še tako nacionalni, ako ne soglašajo z njenimi metodami. (Klici: „Jo je res!“) Prosim Vas, ne samo proti onim, ki so protivni naši državi, nad katerimi je bila ali opravičeno ali neopravičeno izdana obznan, ne samo proti onim, marveč tudi proti nam, narodnim socialistom, ki smo se že pred vojno in med vojno izjavljali za jugoslavijo in delali za njo, tudi proti nam se je začelo na isti način postopati. (Klici: „Kaj se Vam je pa zgodilo?“) Danes ne bom navajal slučajev, kecem samo to: v narodno-socialistični stranki imamo dobrovoljce in begunce, ki so vsi vneti za državo, narodno-socialistična stranka bazira na programu čehoslovaške socialistične stranke, ki ji predseduje senator čehoslovaške republike brat Kloráč, ki je trpel v avstrijskih ječah, ker je ruval proti avstrijski monarhiji in delal na njenem upropačenju; naša stranka, kateri nikdo ne more odreči, da je za državo, da je za ujedinstvo, kar je dokazala tudi s tem, da se je v interesu konsolidacije države izrekla za monarhistično obliko vladavine, ta naša stranka je danes v očeh vladajočih strank v Sloveniji antirzaven element in najnovejša obznan deževne vlade v Ljubljani se tiče tudi nje. In to samo zato, ker nastopamo proti ljudstvu škodljivim metodam naše strankarske vlade. Mi nismo bili nikdar proti državi, ki nam je sveta, par pa proti strankarskemu in absolutističnemu vladanju.

Gospodje naradni poslanci! Narodni socialisti v volni doki nismo bili demagogi. (Minister dr. Kukovec: „Kaj pa ste bili družega?“) Če bi bili demagogi, bi bili agitirali za republiko. (Poslanec dr. Lemež: „Cujte, čujte! To se pravi, da je narod za republiko.“) Narod je bil napačno poučen, mi se absolutno nismo strinjali z onimi agitatorji, ki so v agitacijske svrhe zvrnili na kralja vso krivdo za neradne in žalostne razmere v državi. Mi smo proti temu nastopali, dasi je bilo to na našo škodo, ker nismo hoteli biti demagogi. Ako bi bili nastopali na isti način kot drugi in agitirali za republiko, bi naša stranka danes ne bila zastopana v konstituenti samo z dvema poslancema, ampak bi jih imela deset. (Minister dr. Kukovec: „Batine bi bili dobili!“) Gospod minister, nam se batin ni treba bati. Batine bodo dobili tisti, ki so se na volilnih shodih v vprašanju agrarne reforme izjavili proti odkupnini zemlje, tukaj so pa glasovali za odkupnino v prid turškemu agom in begom. Batine bodo dobili tisti, ki so doma agitirali za ime Jugoslavija, tukaj so pa glasovali za separatistični SHS. Mi smo ostali zvesti svojim principom in se ne bojimo stopiti pred narod. (Klici: „Bodočnost bo pokazala, kdo bo dobil batine!“) Tako je!

Gospodje! Rekel sem, da mi nismo bili demagogi in utemeljujem naše stališče glede oblike države, ali monarhija ali republika, ali kralj ali predsednik, na ta način, da je sedaj v tej dobi potrebno, da imamo monarha, da je to v interesu konsolidacije naše države. To pa zaradi razmer, v katerih se nahajamo, radi strankarstva, v katerem tičimo v naši državi. Gospodje, kralj ima to prednost, da mora računati z vsemi strankami, in to že radi tega, ker se vlade menjavajo. Danes je ta vlada, jutri je zopet druga vlada, in kralj mora biti kolikor toliko objektivni, dočim predsednik republike te objektivnosti ne bi poznal. Predsednik je eksponent stranke, on dela v zmislu dotične stranke, h kateri pripada in zastopniki Zemljoradniškega kluba so imeli popolnoma prav, ko so dejali, da bi prišel pri nas v tem slučaju za predsednika radikalec ali pa demokrat, kar bi položaj poslabšalo. Mi od teh dveh strank oziroma od predsednika, ki bi pripadal eni ali drugi imenovanih dveh strank, ne pričakujemo nič dobrega.

Gospodje! Poleg tega tudi ne morem imeti nikakega spoštovanja do človeka, ki je prišel do takega položaja po terorju ali pa s podkupovanjem ljudstva. Saj veste, da volitve niso svobodne. V tem grešijo tudi gospodje republikanci in komunisti, ki mislijo, da bodo, če bi dobili republikansko obliko države, imeli pristo vlado in predsednika, za katerega se je izrekel narod. Narod danes še ni na tako visoki kulturni stopnji, da bi lahko svobodno o tem odločal. Narod danes odloča na podlagi terorja, ali na podlagi sredstev, ki jih imajo v rokah vladajoče stranke. (Klici: „Demokratje in radikali!“) Vidite, zato ne moremo imeti nikakega spoštovanja do takega predsednika, ki je na ta način prišel na predsedniško mesto. (Poslanec Milan Pribičević: „Ves denar, ki smo ga dali narodu, da glasuje za nas, damo Vam, da boste bogataš.“) Denarja ste dobili dovolj, to ni nikakršna tajnost.

Rekel sem, da smo se izjavili za sedanjo obliko države, če tudi smo socialisti, in sicer iz ozirov na konsolidacijo naše države. Nam ni glavno forma, ampak vsebina. Glavno je, kake pravice ima ljudstvo v državi. Zato nam tudi ni vseeno, kakšna je ta monarhija in kakšne pravice ima naš kralj.

Znano je, da so pametni republikanci že zdavnaj priznavali, da je boljša angleška kraljevina, nego francoska republika, in sicer radi tega, ker je Anglija veliko bolj demokratična nego Francija. Jaz grem tudi s tega stališča. Če bi imel voliti med dobro republiko in slabo monarhijo, se

razume samo po sebi, da bi se odločil za prvo. Ako bi imel voliti med Anglijo in Francijo, bi se na vsak način izjavil za Anglijo, ker je bolj demokratična kakor Francoska republika. Nam torej ni vseeno, kake pravice ima kralj. Mi stojimo na stališču, da mora biti kralj samo reprezentativna oseba, zgolj reprezentant. Kakor je angleški kralj reprezentant Anglije, ravno tako, nič več in nič manj, naj bi bil tudi jugoslovanski kralj zgolj reprezentant Jugoslavije. Dasi se glede ostalega ne strinjamo s predlogom zemljoradnikov, v tem pa popolnoma soglašam z njimi, da kralj ne sme imeti večjih pravic nego zgolj reprezentativne. (Poslanec dr. Momčilo Ivanič: „Kralj vlada, a ne upravlja!“)

Braniti se moramo vsake najmanjše sence despotizma. Mi vemo, kako je bilo v prošlosti. Mi vemo, da je propadla absolutistična Rusija, da je propadla absolutistična Avstrija in prav tako absolutistična Nemčija. Propadli so zaporedoma trije imperiji (troje cesarstev), ki so zidali svojo moč na despotizmu. Iz ljubezni do države moramo biti radi tega proti vsakemu najmanjšemu poizkusu, da bi se uvedel despotizem tudi v Jugoslaviji in moramo radi tega kralju njegove pravice omejiti kolikor le mogoče.

Po pravici povem, da dvomim o tem, da vladne stranke v tem vprašanju ravno tako mislijo. V tem me potrjuje zlasti govor gospoda finančnega ministra — žal mi je, da ga danes ni tukaj — ki je tako jasno povedal, kje je njegovo srce; in on je govoril baš v imenu centra. Ali se spominjate, gospodje poslanci, kako je gospod finančni minister pred kratkim, ob priliki interpelacije gospoda poslanca Sime Markovića glede ruskih beguncem govoril z veliko ljubeznijo in veliko vneto o teh beguncih, češ, da je potrebno, da jih podpiramo že radi tega, da se oddolžimo ruskomu narodu, da je to potrebno s človeškega stališča, da je to potrebno s slovaškega stališča itd. Toda vse drugače, dal gospod finančni minister predvčeraj povsem hladen je bil odgovor, ki ga je na mojo interpelacijo glede naših slovenskih beguncem iz Primorja in Koroške. Jaz sem v svoji interpelaciji izrecno naglasil, da priznam, da je treba ruske begunce podpirati. To je tudi docela pravilno. Toda jaz mislim, da imamo mi v isti meri pravico zahtevati, da se podpirajo istotako tudi naši slovenski begunci. (Minister dr. Kukovec: „Saj se podpirajo! Kaj govorite?“) Kako se naši slovenski begunci podpirajo, to je pokazal baš Vaš govor, gospod minister za socialno politiko, ki ni vseboval niti besedice o slovenskih beguncih, dasi je begunsko vprašanje eminentno socialno vprašanje. Gospod minister dr. Kukovec, tudi begunci spadajo pod socialno politiko. Vi ste jih pa v svojem govoru popolnoma prezrli. (Minister dr. Kukovec: „Vse ni mogoče naenkrat.“) Vi ste s svojim govorom tudi najbolj desavuirali gospoda finančnega ministra. Do sedaj se je izdalo 33 milijonov dinarjev za ruske begunce in gospod finančni minister je izjavil, da se bodo te podpore plačevale tudi še nadalje. A za naše begunce, ki jih je bilo več nego ruskih, in ki se nahajajo v pregnanstvu že od leta 1918, se je izdalo do sedaj samo 7 in pol milijonov dinarjev. Sedaj so se pa te podpore ukinitile. Baš ob času, ko je gospod finančni minister tu govoril, da se gleda prav tako na slovenske begunce kakor na ruske, je deželna vlada v Ljubljani ukinila vsako podporo beguncem iz Primorja in Koroške. Govor gospoda finančnega ministra je bil torej iz te strani tudi netočen. (Medklici: „To ne spada k predmetu!“) To spada k predmetu! S tem sem hotel ravno dokazati, da je srce centra in srce gospoda finančnega ministra bolj na strani Rusije, in sicer ne na strani sedanje Rusije, ampak na strani ca-

ristične Rusije, ki jo hoče buržoazija zopet vzpostaviti. Jaz nisem komunist in ne soglašam z metodami komunistov. Jaz sem proti sedanjemu režimu v Rusiji. Toda istočasno sem najodločneje proti temu, da bi se v Rusiji zopet upostavila stara caristična despotična oblast. Jaz sem za to, da se upostavi v Rusiji socialistična oblast, demokratična oblast. V tej smeri bomo mi nastopali z našimi brati, ruskimi socialnimi revolucionarji. In v tem smislu se je tudi govorilo na našem kongresu v Pragi. (Medklici: „Rusija se bo uredila brez Vas!“) Brez intervencije zapadne Evrope, pravim, se bo rešilo rusko vprašanje, in sicer v smislu našega programa, ne Vašega. Zapomnite si to! (Ugovori.)

Predsednik dr. Ivan Ribar: Gospodine poslaniče, vreme je prošlo. Izvolite zavrniti.

Poslanec Anton Brandner: Gospod predsednik, mene so motili z medklici. Izpregovoriti moram še o členu 51. Nikakor ne smemo eni osebi prepustiti, da odloča o miru in vojni. Ta člen sicer določa, da sme vladar odrediti mobilizacijo in napovedati vojno samo takrat, kadar je zemlja napadena. Toda pozabiti ne smemo, da se vojna lahko tudi izžve. Sprejeli ste sicer dodatni predlog jugoslovanskega kluba, da se mora v tem slučaju takoj sklicati narodna skupščina. Toda kaj to pomaga, če je narodna skupščina že postavljena pred fait accompli?

Tudi o miru ne sme sklepati kralj sam. O tem mora odločati skupščina, ne pa kralj. Te pravice ne sme imeti kralj v nobenem slučaju. Zato moramo biti najodločneje proti členu 51. Gospodje! Če vam je za to državo, morate pristati na to, da se ta člen izpremeni. (Minister dr. Krizman se smeje.) Gospod minister, Vi se smeje, ker ste tako vneti za domovino, da ste „brezpogojno“ glasovali za vladni ustavni načrt.

Da kralj ne sme biti več nego zgolj reprezentant države, to dokazuje tudi čl. 55, ki govori o tem, da je kralj že z 18. letom polnoleten. Gospodje, ako je kralj že z 18. letom polnoleten, je čisto jasno, da on ne more biti več nego reprezentant in da se mu v nobenem slučaju ne more dati več pravic. To morate Vi sami priznati. Zato kar lepo pristane na to, da je treba kralju vzeti vse pravice, razen pravice reprezentacije. (Medklici iz centra: „Naši seljaci se žene za 18 godina.“) To je druga stvar! Med delom Vašega kmeta in med dolžnostmi kraljevimi je velika razlika. Kralj nosi drugačno odgovornost nego seljak.

Govoriti moram tudi še o členu 54, ki določa, da je za kraljeva dejanja glede vojne odgovoren samo vojni minister, ki poleg tega niti ni parlamentarec. Poglejte v čehoslovaški republiki in v Italiji, kakor tudi v vseh drugih modernih državah je vojni minister parlamentarec. V čehoslovaški republiki n. pr. je bil dalje časa vojni minister senator brat Klofač. (Klic: „Živio Klofač!“) Prosim Vas, odgovornosti za taka važna dejanja ne more nositi ena sama oseba. V tem oziru mora biti kralj odgovoren nam, celi skupščini, ne pa vojnemu ministru, torej eni sami osebi. Najmanj pa, kar moramo zahtevati, je to, da mora biti vojni minister parlamentarec.

Gospodje! O tem oddelku bi se dalo še mnogo govoriti, toda jaz hočem končati. (Medklici: „Vreme je več prošlo!“) Ni me treba nič opozarjati na to! Jaz se držim predpisane govorilne dobe, kakor to določa poslovnik, čeprav naši skupini niste dali možnosti, da bi bila zastopana v ustavnem odboru, kakor ste nam tudi onemogočili, da bi lahko v plenarnih sejah govorili po eno uro, kakor je to dovoljeno drugim parlamentarnim skupinam. (Medklici ministra dr. Kukovca: „Skupini,

ki šteje samo dva poslanca, se to ni moglo dovoliti.“) Ako smo v demokratični državi, kakor trdite, morate tudi malim skupinam dovoliti, da izrazijo svoje mnenje. Tudi male skupine pomenijo lahko mnogo; to ste baš zadnjič dokazali Vi sami, gospod minister, koliko pomeni tudi en sam poslanec, ko ste plesali okoli mene, naj glasujem za predloženi vladni ustavni načrt. (Minister dr. Kukovec: „Sramota bi bila, ako bi Vi ne glasovali za ustavo, ker ste narodni.“) Gospod minister, o sramoti mi nikar ne govorite! Jaz Vam povem, da ste marsikomu onemogočili glasovati za to ustavo, ker je bila spravljena pod takimi pogoji pod streho, da tisti, ki glasuje z Vami, riskira, da bodo ljudje kazali za njim s prstom in upili: „Tudi Ti si eden izmed tistih, ki so dobili milijone za to, da glasujejo za ustavo.“ (Ugovori pri samostojnih kmetih.) Vi ste sami krivi, da so prišli v tako težak položaj tudi tisti, ki bi sicer radi glasovali za ustavo. Zakaj barantate in delate z ustavo kupčije?! (Ugovori pri muslimanih.) Gospodje! agi in begi so dobili denar, sicer bi ne glasovali za ustavo. Oni tako ljubijo svojo domovino, kakor vedno zatrjujejo, da bi ne glasovali za ustavo, če bi ne dobili pare. (Ugovori poslanca Kurbegovića.) Gospod Kurbegović, Vi glasujete za ustavo samo takrat, kadar dobite pare! (Klici: Tako je!)

Gospodje, verjemite mi, da je meni resno do tega, da se ustvari v naši državi taki pogoji, da bodo ljudje srečni in zadovoljni, in sicer ne samo en razred ali ena kasta, ampak narod v celoti mora biti

zadovoljen. Ne sme se več dogajati, kakor se dogaja sedaj, da bi ljudje zapuščali to zemljo in se izseljevali v Ameriko. Obratno! Gledati moramo, da se bodo naši izseljenci iz Amerike in Westfalske povrnil zopet v domovino, da jih bo mati domovina zopet, kakor pravi naš pesnik „kot lastovke k sebi priklicala“ in privabila pod svoj krov.

Gospodje! Če v resnici ljubite to državo, kakor pri vsaki priliki naglašate, morate na vsak način in pod vsakim pogojem izpremeniti vsaj najvažnejši člen v tem oddelku, člen 51, ki govori o napovedi vojne in sklepanju miru, ako Vam je do tega, da tudi narodni socialisti glasujemo za ta oddelek. (Odobranje.)

Darovali so za tiskovni sklad: Tomšič C. 40.— K. Zupančič L. 2.— K. Lajovic A. 4.— K. in Fe. Ant. Anton 30.— K. Iskrena zahvala!

Listnica uredništva: Vsem tovarišem dopisnikom. Prosim pišite s črnilom in samo na eni strani. Zaostali dopisi in članki pridejo vsi na vrsto.

Listnica upravnštva: Okrajne organizacije, ki nam še niso poslali naročnine in obračun prosimo, da to takoj store. Zaostalo je, da moramo nekatere okr. org. tolikrat dregati. Vzgljudite se na marljivosti nasprotnikov.

Odgovorni urednik H. Sever. Izdaja konzorcij »Nove Pravde«. Tiska »Zvezna tiskarna« v Ljubljani.

Naznanilo!

Naznanjam cenjenemu občinstvu, da sem otv-

rila na Krakovskem nasipu 14 v popolnoma renoviranih prostorih staroznano gostilno (po domače pri Koglovšku). Točila bom prvovrstna štajerska vina (haložanska), dalmatinska in dolenska, ter postregla z mrzlimi in gorkimi jedili. Sprejema se abonente na hrano. Za obilno udeležbo se priporoča Anica Koleča.

Pnevmatike

za avto in kolesa v vseh demizijah, gumijeve predmete, vsakovrstne žice za električno napeljava, elektrotehnični material in vsakovrstne potrebščine priporoča po najnižjih cenah 11—15

M. KUŠTRIN
Ljubljana

Dunajska cesta št. 20
Telefon šte. 470.

Podružnica: Maribor
Jurčičeva ulica št. 9.

Kdor hoče imeti res s pravimi predvojnimi barvami prepletkano hišo, naj se obrne edino le na domačo tvrdko

Tone Malgaj

13—14 pleskar in ličar

Ljubljana, Kolodvorska ulica št. 6.

Somišljeniki! Prispevajte za tiskovni sklad!

Franc Brumat
Ljubljana

8—12

Mestni trg
šte. 25, I. n.

Iskustveno manufakturo

Kapital: 20.000.000 kron.

Rezerve okrog 6.000.000 K.

Slovenska eskomptna banka

LJUBLJANA
Šelenburgova ul. 1.

Interesna skupnost s „Hrvatsko eskomptno banko“ in „Srpsko banko“ v Zagrebu.

Denarne vloge - Nakup in prodaja: efektov, deviz, valut - Eskompt menic, terjatev, faktur - Akreditivi - Borza. 20—5

Jugoslovanski kreditni zavod v Ljubljani

Marijin trg 8 Wolfova ulica 1 — Podružnica v Murski Soboti in Dolnji Lendavi

obrestuje hranilne vloge
in vloge na tekoči račun

4 1/2 %

čistih brez odbitka rentnega davka.

Ustanovljen septembra 1919. Prometa v lanskem letu nad 128.000.000 K. Neposredno pod državnim nadzorstvom.